

ORSZÁGOS RABBIKÉPZŐ - ZSIDÓ EGYETEM

JUDAISZTIKA ALAPSZAK (BA)

TANTÁRGYI KÖVETELMÉNYRENDSZER

BEVEZETÉS A VALLÁSTUDOMÁNYBA

A tárgy kreditpontja: 3 (három)

Heti óraszám: 2 (kettő)

Szervezeti egység: Szentírás és Talmudtudomány Tanszék

Oktató: Dr. Biró Tamás

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

<http://birot.web.elte.hu/>

a. A tárgy tematikája:

Goldziher Ignác 1880-ban a következő szavakkal foglalja össze a Rabbiképzőben oktatandó vallástudomány tematikáját: „mi a vallás, hogyan keletkezett, hogyan fejlődött, mely factorok működtek közre fejlődésén, milyenek fejlődésének általános törvényei és tapasztalatai, tünetnényei; [...] a zsidó vallás mily helyet foglal el ezen fejlődési menetben, miképpen nyilvánul benne a történelem különböző korszakaiban a vallás fogalma, mily irányban fejlődnek benne a vallásalakulás tényezői [...] mindazon fontos tudományos igazságokkal együtt, melyek ezen tudománnyal kapcsolatban állnak [...]”.¹

A *Bevezetés a vallástudományba* tantárgy célja az, hogy a hallgatók elsajátítsák azt a szemléletmódot, és megismerkedjenek azokkal az alapfogalmakkal, amelyek általában a vallás, különösen pedig a zsidó vallás tudományos kutatásához szükségesek. A goldziheri programot követve, a judaizmust nem mint partikuláris jelenséget, hanem mint az általános emberi kultúra egyik jelenségének, a vallásnak az egyik megnyilvánulási formáját szeretnénk megérteni. Azonban túllépünk a Goldziher korát jellemző történeti szemléleten, és a vallást társadalmi, antropológiai, pszichológiai, biológiai, szimbolikus vagy éppen funkcionális jelenségként is meg fogjuk vizsgálni.

¹ Schmelzer Hermann Imre: Goldziher Ignác beadványa az Országos Rabbiképző Intézet tantervének ügyében. In: Landeszman György és Deutsch Róbert (szerk.): *Hetven év. Emlékkönyv dr. Schweitzer József születésnapjára* (Budapesti Zsidó Hitközség: Budapest, 1992, pp. 127–136) p. 131.

A kurzus nem tekinthető bevezetésnek a vallástudomány klasszikus elméleteibe, se nem a nagy világvallások vallástörténetébe, se nem a zsidó vallás kontextusaként szolgáló ókori keleti, késő antik és középkori kultúrák vallásaiba, se nem az egyes vallási jelenségek kutatásához szükséges módszertanokba. Jelen félév célja ezeknek a bevezetéseknek a bevezetése: eljutni a laikusok naiv vallásfogalmától a vallástudomány egyes területei és iskolái által megfogalmazott kérdésekig.

Előzetes tematika:

1. Bevezetés: mi a vallás?
2. Vallástudomány és teológia: hol a határ?
3. A zsidóság tudományos kutatása: a *Wissenschaft*től a *Jewish studies*-ig.
4. A vallás jelenségei 1: hiedelmek, mitológia, szent szövegek, teológia, vallásjog
5. A vallás jelenségei 2: tér, idő, rítusok, szakrális tárgyak, vallási élmény
6. A vallás jelenségei 3: kultusz helyek, intézmények, specialisták, irányzatok, eretnekek
7. A valláskutatás módszerei 1: bevezetés; a vallás, mint *sui generis* jelenség: teológia, vallásfenomenológia
8. A valláskutatás módszerei 2: a vallás, mint történeti jelenség, vallástörténet
9. A valláskutatás módszerei 3: a vallás, mint antropológiai jelenség, vallásetnológia
10. A valláskutatás módszerei 4: a vallás, mint társadalmi jelenség, vallásszociológia
11. A valláskutatás módszerei 5: a vallás, mint pszichológiai-biológiai jelenség, valláspszichológia. kognitív vallástudomány, funkcionalista és evolúciós megközelítések
12. Egyes vallások: törzsi vallások; ókori keleti vallások; késő-antik vallások
13. Egyes vallások: világvallások és a zsidóság helye közöttük
14. Összefoglalás: hogyan lehetséges a zsidóság tudományos kutatása?

b. A foglalkozásokon való részvétel követelményei és a távolmaradás pótlásának lehetőségei:

Az előadások minimum 75 %-án részt kell venniük a hallgatóknak, ellenkező esetben az OR-ZSE Kreditrendszerű Tanulmányi- és Vizsgaszabályzatának rendelkezése /7. § (7)/ szerint vizsgát nem tehetnek. Előadás lévén a pótlásra lehetőség nincs!

c. Az igazolás módja a foglalkozásokon való távollét esetén:

A hallgatóknak nem szükséges igazolniuk távolmaradásukat, de legyenek figyelemmel a maximálisan megengedhető (25%) hiányzásra.

d. A félévközi ellenőrzések (beszámolók, zárthelyi dolgozatok) száma, témaköre és időpontjai, pótlásuk és javításuk lehetősége:

A félév során a hallgatók három, könyvtári munkát igénylő, otthon kidolgozandó és a feladat kitűzésétől számított két héten belül, határidőre beadandó feladatot kapnak. Az előzetes határidők: október 27., november 17. és december 8. A megoldások határidőn túli beadására csak kimondottan indokolt esetben van lehetőség.

e. A félév végi aláírás követelményei:

A hallgatóknak a félév végi aláíráshoz az előadások 75 %-án való részvétele szükséges az OR-ZSE Kreditrendszerű Tanulmányi- és Vizsgaszabályzatának rendelkezése /7. § (7)/ szerint.

f. Az osztályzat kialakításának módja:

A félév során beadandó három feladat 20%-20%, a félév végi írásbeli vizsga 40% súllyal számít bele az osztályzatba.

g. A vizsga típusa:

Írásbeli vizsga, amelynek anyaga felöleli az órai előadásokon elhangzottakat, a feladott irodalmat és a félév során kitűzött feladatok témakörét.

h. A vizsgára való jelentkezés módja:

Feliratkozás a Tanulmányi Osztályon a „Vizsgára való jelentkezés” űrlapon.

i. A vizsgára való jelentkezés módosításának rendje:

A vizsgaidőpont előtt három munkanappal, írásban, a Tanulmányi Osztályon.

j. A vizsgáról való távolmaradás igazolásának módja:

Igazolás nem elfogadható, ismétlő vizsgát kell tenni.

k. A tananyag elsajátításához felhasználható jegyzetek, tankönyvek, segédletek és szakirodalom listája:

Kötelező irodalom:

Az órai előadások anyaga: a prezentációk elérhetőek lesznek az oktató honlapján (<http://birot.web.elte.hu/courses/2015-valltud/>), és az előadásokról hangfelvétel készíthető az előadó előzetes engedélyével.

Dieter Haller: *Atlasz: Etnológia* (Athenaeum 2000 Kiadó: Budapest, 2007), pp. 228–255.

Megj.: A félév során kidolgozandó feladatok további szemelvények elolvasására épülhetnek.

Ajánlott irodalom:

Goldziher Ignác: *A zsidóság lényege és fejlődése* (Múlt és Jövő Kiadó: Budapest, 2000).

Martin Goodman: The Nature of Jewish Studies. In: idem (ed.): *The Oxford Handbook of Jewish Studies* (Oxford University Press: Oxford, etc., 2002, pp. 1–13).

Horváth Pál: *Vallásfilozófia és vallástörténet* (Zsigmond Király Főiskola – L'Harmattan Kiadó: Budapest, 2006).

Keleti vallások c. sorozat füzetei (Kőrösi Csoma Társaság: Budapest, 1988–1991).

Sarnyai Csaba Máté és Máté-Tóth András (szerk.): Szemelvények a magyar vallástudomány történetéből (Vallástudományi könyvtár 8–9, L'Harmattan: Budapest, 2 kötet, 2013).

D. Jason Slone: *Religion and Cognition: A Reader* (Critical Categories in the Study of Religion, Equinox: London, 2006).

Helmuth Von Glasenapp: *Az öt világvallás – Bráhmaizmus, buddhizmus, kínai univerzizmus, kereszténység, iszlám* (sok kiadás, például Akkord Kiadó, 2012).

Jean-Paul Willaime: *Sociologie des religions* (Que sais-je? 2961, Paris, 2004).

Megj.: A vallásokkal kapcsolatos bevezető jellegű könyvek köre végeláthatatlan. Az érdeklődők számára Voigt Vilmos munkáinak (*A vallási élmény története: Bevezetés a vallástudományba*, Budapest, 2005; *A vallás megnyilvánulásai: Bevezetés a vallástudományba*, Budapest, 2006) az irodalomjegyzékei szolgálhatnak kiindulópontként.